

Liv Zachrisson – Formbare stoff

Et kunstnerskap fører med seg en skare mulige samtaler, små startpunkter som kan vokse gjennom tiårene. Rettet mot verden, som visningsflate, er en kunstners produksjon overlatt til betrakteren, med alle sine hypotetiske forståelser, språk og skiftende kontekster. Men kanskje først og fremst er disse pågående samtaler i et kunstnerskap vendt innover mot seg selv: verk som mumler og hvisker til hverandre, streket opp av en felles kurs. Etter hvert kan det oppstå et behov for å samle tråder i alle utprøvingene, og se tilbake. Noe lar seg med letthet observere og oppsummere. Andre ting forblir en fornemmelse, men kan likevel fungere som en pålitelig motor.

Å være til i materialet

Liv Zachrisson jobber med spor av eksistensielle og mentale erfaringer, slik de har tatt bolig i kroppen som en egen form for hukommelse. Dette nedfeller seg i mange uttrykk og medier: skulptur, maleri, fotografi, video, tegning og tekst – tidvis inngår de i samme verk som sammensatte installasjoner. Hun er opptatt av en stofflig forankring; hvordan dette registeret av visuell utforming møtes, med ulike teksturer, flater og dybder. Under det hele ligger en vilje til å fortelle, noe hun gjør gjennom materialet.

Skjørheten i et gitt materiale er gjennomgående hos Zachrisson, noe som antyder emosjonelle nyanser og konseptuell fortolkning. Materialet tar form av kroppen og symbolske figurer som heller mot abstraksjon. Hun benytter seg av rytmen i gjentagelsen og strukturer som oppstår i varianter over et motiv, spilt ut i vekslingen mellom bevegelse og stillstand. Det som i seg selv kan fremstå som fragilt, blir i gjentagelsen sterkere.

Myk matte, transformasjoner i voks

Konnotasjonene til voks er mangslungne – det surrer formelig i bier og oppbyggelig varme, et beskyttende, organisk lag som knytter an til primære behov. Bivoks fremstilles av honningbier når de bygger vokskaker. Men den kommer også i industrielt fremstilte utgaver. Mange kunstnere har benyttet seg av voks som meningsbærende materiale, som både knytter oss til og stenger oss ute fra naturen. Jasper Johns bygde sine ladde maleriflater ved hjelp av enkaustikk, en gammel teknikk hvor bivoks blandes med pigment. Eva Hesse lot voks inngå i skulpturelle konglomerater av gebrekkelig kroppslig avleiring. I en mer scenografisk retning finner vi Matthew Barney's iscenesatte rekvisitter i voks, karakterer i sinnrike drama. Voksen kapsler inn noe, og ser ut til å stoppe tiden, slik at tingen selv er gjort taktil og myk, men likevel ikke statisk håndgripelig. Voksen transformerer i sin natur. Den underliggjør, demper lyden.

Liv Zachrissons første erfaring med voksskulptur skriver seg fra hennes tid på Kunstakademiet, og voks som materiale har trofast fulgt henne siden. Her kom hun i kontakt med språket som form, symbolikk og det konseptuelle. Det handlet om å utforske og bruke materialets iboende karakter innenfor en prosessuell tankegang. Da Zachrisson begynte å jobbe tredimensjonalt med voks og skumgummi som kjerne, så hun et arsenal av muligheter. Hun skar ut former i skumgummien og bemalte dem med industrivoks i ulike farger. Undersøkelser gjennom årene har involvert drypping, smelting, modellering, skjæring og støping. Hun har sammenstilt voks med stålfignurer, og etter hvert også videobilder. Fra den syntetiske voksen gikk hun senere over til bivoks, og som naturmateriale begynte det hele å vibrere på en annen måte, med en annen stofflighet.

Ilden, flammen

Et vendepunkt i hennes produksjon oppsto med skulpturen *hvit* (1990), som inkarnerer Zachrissons pendling mellom skjørhet og styrke, det fikserte og foranderlige. På denne tiden var hun særlig inspirert av Anish Kapoor, opptatt av materialets indre liv, dets iboende kraft og mystikk. Materialiteten i *hvit* består først og fremst av parafinvoks i kombinasjon med syntetisk voks, et produkt fra råolje – brennbart og giftig i dampform. Selv i voksens faste form finnes en treg bevegelse over et langt tidsspenn. I en stigning mot en topp, en slags flamme, siger basen utover. Denne flammen flytter seg videre i andre arbeider. I *hvit* har Zachrisson dryppet voks, som bygger formen, og deretter festet den til gulvet i gallerirommet ved visning. Så og si sveiset fast ved sitt formbare materiale, dryppet utover gulvet som en stedsspesifikk parasitt. Hvitheten i materialet trekker til seg en større urenhet. Det i utgangspunktet kliniske elementet tar over tid opp i seg omgivelsene, inkludert støv og smuss, og speiler på sett og vis idealer som skitnes til. Tingenes realitet trykker seg inn i det fleksible, plastiske materialet.

I en rekke arbeider etter dette har Zachrisson jobbet med voksens evne til å samtidig virke hard og myk, bastant og ettergivende. Flere involverer ulike tablåer og kombinasjoner av materielle logikker, størrelsesforhold og rytmer. I dette demonstreres også interessen for noen utvalgte grunnmotiver, som nettopp flammen, og brytningen mellom lys og mørke. I installasjonen *GUL* opptrer stiliserte voksskikkelser med flammehoder (vist på RAM galleri i 1995). Ildbærerene ble her kontrastert av videobilder av vann projisert på gulvet. I *tableaux vivants (levande bilder)* (2006) ser vi en sammenstilling av video og objekter. Arbeidet, som fylte to saler på Vigelandmuseet, besto dels av et lavt platå med gule fugler, modellert og støpt i voks, en gjenoppstått form fra nevnte *GUL*. Fuglen som kopi av seg selv hadde samtidig en gradering i koloritt. I neste sal ble et videobilde av en kjempemessig hånd projisert, den åpnet og lukket seg sakte. En flamme sto brått opp fra håndflaten – ikke en flyktig fugl i hånden, men et standhaftig, potensielt destruktivt grunnelement. Håndens relasjon til skulpturene, dens tenkte utforming av fuglene, ble med dette gjort manifest. Samtidig synes håndens jordnære stilling å bli satt på spill, i tangering med mystiske handlinger.

Under stoffet

Liv Zachrisson begynte sin utdanning på Kunst- og håndverksskolen, hvor hun studerte tekstil, ganske snart med et eksperimentelt fortegn. Hun og hennes medstudenter utforsket fiber og flate på uortodoks og prosessuell maner. Zachrisson rev i stoff, sydde det sammen, og bearbeidet det videre med varme, stivelse og vaselin. Parallelt malte hun store flak av seilduk. Inspirasjonen kom blant annet fra Mark Rothkos spirituelle fargeflatemalerier, men også kunstnere på den norske scenen hun var i nærkontakt med, som Bente Sætrang og Zdenka Rusova. Zachrissons tekstiler hang fra tak til gulv, med en tiltagende involvering i tekstilobjekter. Hun bearbeidet og formet det myke materialet til abstrakte romlige former. Aktiviteten var høy, og hun stilte i siste halvdel av 80-tallet blant annet ut på Tekstiltriennalen, UKS og Kunstnerforbundet. Et behov for å utvikle det kunstneriske språket brakte Zachrisson videre til Kunstakademiets mer formale og skulpturelle orientering.

Det nære forholdet til tekstil, kunnskapen og erfaringen hun har opparbeidet seg, preger også Zachrissons forhold til andre materialer. Ofte har elementer av tekstil opptrådd i hennes installasjoner, i video og som skulpturobjekt. I senere arbeider handler det tekstile mer om kommunikasjon og handling, og opptrer derfor mer som metaforiske, symbolske størrelser – en del av en motivkrets snarere enn et reelt fysisk nærvær. I stoffets materialitet, også indirekte, ligger det for Zachrisson en forbindelse til tilstedeværelse og eksistens.

Det tekstile som inngang til andre tilstander, en beskyttelse, men også et bindeledd til noe mystisk og meditativt, preget bruken av stoffet i utstillingen *jag lyssnar under tyget* (vist på SOFT galleri i 2015-16). En frihet til å bruke et sammensatt reservoar av former, uttrykk og motiver, kom her tydelig til syne, med referanser til prosesser på atelieret. Utstillingens collage-komposisjon besto blant annet av tegning, maleri og fotografi montert på vegg, men også lent som billedobjekter og billedflater opp mot veggen. Et lydbilde av leste tekster og en summende lyd kom og gikk i rommet. Det oppsto en løs sammenfatning av et underliggende drama og en fortettet energi. Arbeidet handlet om å lytte – til verden og til seg selv. Den sårbare grunntonen var blant annet gjort konkret i et stilisert fotografi hvor kunstneren nesten spektralt er innhyllet i et slør. «Tyget» fra tittelen blir en hinne eller membran mellom en ytre verden og et indre rom, det signaliserer et ønske om å lytte innover. Denne kokongen filtrerer og lindrer. Personen under er midlertidig utilgjengelig.

Det tekstile som idé og følelse, begrensning og alternativ, får meg til å tenke på René Magrittes surrealistiske maleri *Les amants* (1928). To elskende kysser, hver av dem med et hvitt stoffstykke over hodet, kysset blir en fuktig tekstil i munnen. Stoffet forandrer fremtoningen drastisk, og skikkelsene fremstår som skulpturer i et annet materiale. En serie koldnåltrykk av Zdenka Rusova fra slutten av 1960-tallet, som viser kvinneprofiler, er en annen relevant parallell. Hodene opptrer under slør, fra det antropomorft abstrakte til det renessanse-skarpe, og skaper en særegen rytme mellom hovedsakelig sørgmodige og innadvendte fremtoninger. Tidvis bisarre, med makabre antydninger.

Den atmosfæriske rammen hos Zachrisson kan være melankolsk og romme prosessuelle erfaringer av mørke nyanser, kroppsliggjort i voks og tekstil som materialer – stadig i forandring, og konstant formbare. Erfaringene disse materialene rommer gir også resonans til hennes arbeider med tegning, tekst, lyd, maleri, foto og video – alt inngår i en sammensatt helhet. Bruddstykker fra naturen opptrer flytende og ubefestede, en personlig drivved. Hvis det stedet Zachrisson plasserer seg selv og betrakteren kan innsirkles, er det skogen som peker seg ut. Her er mørket dypt, men det finnes også glimt av lys: «...den skogen som är jag».

Line Ulekleiv